

BIT#7 – Budapest Intézet Tényanyag

Roma szülők oktatással kapcsolatos attitűdjei

- **A roma szülők túlnyomó többsége fontosnak tartja, hogy gyermeke jó oktatást kapjon: ezt mutatja, hogy a középiskolába beiratkozók arányában nincs nagy különbség roma és a nem roma gyerekek között.**
- **A szegénység és a lehetőségekkel kapcsolatos szülői elképzelések nagyban meghatározzák a választott középiskolák típusát. Amíg a roma gyerekek elsősorban szakiskolákban tanulnak tovább, a leszakadás nem fog csökkenni.**
- **A tanulási eredményeket nagyban befolyásolja, hogy a szülők képesek-e az iskola melletti kiegészítő szolgáltatásokat (nyelvtanulás, korrepetálás) nyújtani vagy megfizetni, és ez komoly hátrányba hozza a szegényebbek és alacsonyabb végzettségűek gyermekeit.**

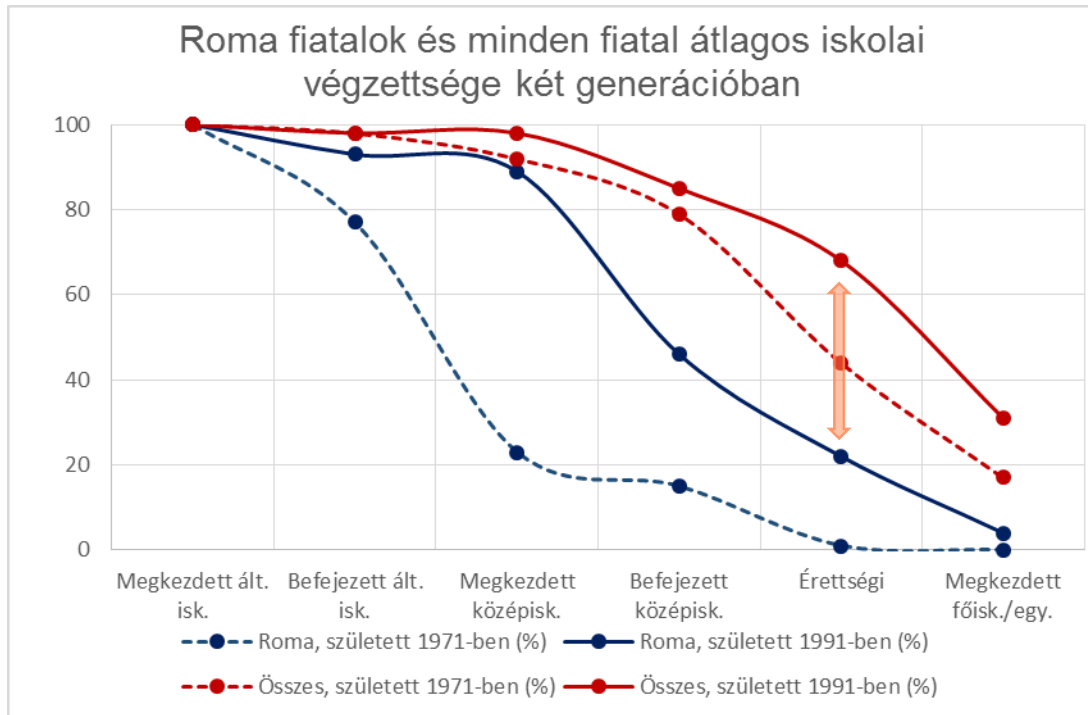
Az általános iskolát ma már szinte minden roma gyerek befejezi. Ebben az elmúlt három évtizedben lényegében eltűnt a különbség a roma és nem roma gyerekek között: 93 százalékuk fejezi be sikeresen alapfokú tanulmányait, míg ez az arány a nem-romák esetében 98 százalék. Az általános iskolai részvétel aránya olyan mértékben nőtt, ami nem valósulhatott volna meg a támogató szülői attitűd nélkül.¹ 1971-től 1994-ig a 20-29 éves korosztályban 25 százalékról 77 százalékra nőtt azok aránya, akik megszerezték az általános iskolai végzettséget.²

A szülők azt is átlátják, hogy az általános iskolai végzettség nem elegendő a boldoguláshoz: míg 1993-ban a roma gyerekek fele tanult tovább a nyolcadik után, rá 10 évre már 92 %-uk.³ A legfrissebb és legnagyobb, országos mintán készült vizsgálat szerint a roma szülők 2%-a, a nem roma szülők 0%-a szeretne csak általános iskolai végzettséget gyerekének.⁴ A családok döntése a gyerek iskolázottságáról ma már alapvetően a középiskola típusának megválasztásáról szól.

A szakiskola és az érettségit adó középiskola közötti választást a roma és a nem roma családok esetében is elsősorban a gyerek iskolai teljesítménye határozza meg. A gyengén tanuló gyerekek nagy többsége szakiskolában tanul tovább, a közepesen és jól tanulók többsége szakközépiskolában vagy gimnáziumban.

A választott középiskola *típusa* nagyban függ a családi háttértől: az anyagi lehetőségektől és a szülők elképzeléseitől gyermekük jövőjét és lehetőségeit illetően. A szegényebb és kisebb településen élő családok inkább választják a szakközépiskolát, mint a gimnáziumot.⁵ Ugyanezen kutatás szerint a nem érettségizett szülők inkább a szakmát adó képzést választják. Más kutatások is azt igazolták,⁶ hogy az alacsonyabb iskolázottságú szülők csak az átlagosnál jobb képességű gyerekeiket irányítják gimnáziumba, egyébként szakmát adó iskolát választanak. Sőt, a roma családok esetében még az átlagosnál jobb képességű gyerekek is inkább szakközépiskolába mennek: kevesebb, mint harmaduk (30 %) kerül gimnáziumba, míg a hasonlóan jó képességű nem roma gyerekek 80 %-a. A roma-nem roma családok közötti

különbség a gimnázium választásában kétharmad részt a szülők alacsony iskolázottságának és szegénységének tudható be.⁷

Forrás: Hajdu- Kertesi - Kézdi 2014. Készült az 1993. évi reprezentatív Roma felmérés, a 2001. évi Népszámlálás, a 2011. évi Népszámlálás, a TÁRKI Életpálya Felmérése (2006-2012) és az MNH Bértarifa felmérések alapján.

Az iskolázatlan (roma vagy nem roma) szülők szerényebb ambíciói részben az iskoláztatás költségességével, részben a szülők rosszabb tájékozottságával magyarázható⁸: ha látják is a diplomából adódó lehetőségeket, kevésbé járatosak abban, hogy ezeket hogyan lehet forintra váltani, ezért kockázatosabbnak ítélik a befektetést. Ez az óvatosság nem is teljesen alaptalan, hiszen többnyire nem rendelkeznek olyan kapcsolati tőkével, ami diplomás gyereket átsegíthetné a munkába állás vagy munkahelyváltás nehézségein.

Az iskolázatlan szülők gyermekei közül azok, akiknek a családja állástalanságban és nagy szegénységben él, nagyobb valószínűséggel fognak szakiskolában továbbtanulni, nagyobb eséllyel [morzsolódnak le](#) a középiskolából, vagy váltanak érettségi adó iskolatípusból szakiskolába.⁹

A lemorzsolódás kockázata a szakiskolai tanulók körében a legnagyobb. Ebben az iskolatípusban 31 százalék a lemorzsolódók aránya (szakközépiskolákban ez 19 százalék, míg gimnáziumokban 11 százalék) .¹⁰

A lemorzsolódás egyik oka az alapkészségek hiánya, ami az alapképzés súlyos problémáit mutatja. A nyolc általánost elvégzők 20-25 %-a nem tanult meg olyan szinten olvasni és számolni, hogy sikerrel el tudná végezni a középiskolát.¹¹ Ezeket a hiányokat a szegényebb családok nem tudják szülői segítséggel vagy korrepetálással kompenzálni.

Egy másik gyakori ok az iskolával való gyenge vagy konfliktusos kapcsolat: sok hiányzás, fegyelmi problémák, a szülők bizalmatlansága.¹² 2000-ben a roma családok 30 százalékát látogatta meg legalább egyszer gyermekük osztályfőnöke, egyötödük esetében a szülők egész évben nem találkoztak az osztályfőnökkel. A legszegényebb 20 százalékba tartozó, legszegényebb

családok esetében vannak elsősorban kommunikációs problémái az iskoláknak és a családoknak. Ez ugyanúgy igaz a nem roma családokra is.¹³

A felzárkózást segítő, jó minőségű kiegészítő szolgáltatások népszerűsége is arra utal, hogy nem a szülői ösztönzés hiányzik. Például ha nem jelent nagy anyagi terhet, a nyári táborokba és a tanoda programokba elengedik a szülők a gyerekeket, támogatják a részvételüket. Ezek azonban legfeljebb csak tompíthatják azt a lemaradást, ami abból adódik, hogy a szülők kevesebbet tudnak segíteni a házi feladatban, és nem tudják a külön órákat, vagy a szabadidős tevékenységeket sem megfizetni.¹⁴

¹[Havas Gábor - Kemény István- Liskó Ilona: Cigány gyerekek az általános iskolában. Educatio füzetek 231.2001](#)

²[Kertesi Gábor: Cigány gyerekek az iskolában, cigány felnőttek a munkaerőpiacon. Közgazdasági Szemle 1995.1.](#)

³[Liskó Ilona: A roma tanulók középiskolai továbbtanulása, Kutatás közben, 268.szám, Oktatókutató Intézet. 2005.](#)

⁴Kertesi Gábor – Kézdi Gábor: A roma fiatalok általános iskolai eredményessége, középiskolai továbbtanulása és középiskolai sikeressége. Zárótanulmány. Az MTA–KTI „A közoktatás teljesítményének mérése–értékelése” programjának ROMA 608. számú produktuma, 2009.

⁵Uo.

⁶Lásd például: [Andor Mihály – Liskó Ilona: Iskolaválasztás és mobilitás. Iskolakultúra; 1999](#); Boreczky Ágnes: Cigánycsaládok a feltorlódó időkben. In: Boreczky Ágnes (szerk): Cigányokról másképpen. Gondolat. 2009.; Feischmidt Margit - Messing Vera - Neményi Mária: Ethnic Differences in Education in Hungary: Community Study. Edumigrom Community Studies. 2010.

⁷Kertesi Gábor - Kézdi Gábor i.m. 2009.

⁸Ld. Andor és Liskó (1999) illetve Boreczky (2009) fent idézett mélyinterjú kutatásait.

⁹[Kertesi Gábor-Kézdi Gábor: Iskolázatlan szülők gyermekei és roma fiatalok a középiskolában. 2010](#)

¹⁰[Mártonfi György: Korai iskolaelhagyás a magyarországi szakképzésben. 2013.; Kertesi Gábor-Kézdi Gábor: Iskolázatlan szülők gyermekei és roma fiatalok a középiskolában. 2010](#)

¹¹ Kertesi Gábor és Kézdi Gábor: Roma és nem roma fiatalok középiskolai továbbtanulása. In: Fazekas Károly (szerk): Oktatás és foglalkoztatás, MTA KTI. 2009.

¹² [Havas Gábor: Esélyegyenlőség, deszegregáció. In: Fazekas Károly – Köllő János – Varga Júlia \(szerk.\) Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért. Ecostat, Budapest. 2008. 121-139.](#) In: Fazekas Károly – Köllő János – Varga Júlia (szerk.) Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért. Ecostat, Budapest. 2008. 121-139.

¹³Havas Gábor – Kemény István – Liskó Ilona: Cigány gyerekek az általános iskolában. Oktatókutató Intézet. Új Mandátum. 2002.

¹⁴[Németh Szilvia: A tanoda-típusú intézmények működésének, és tevékenységének elemzése. 2009](#)